

Tyrnin viljely

Tyrnin viljely ja käyttö

Tyrnin (*Hippophae rhamnoides* L.) viljely

Tyrni on kaksikotinen kasvi eli sillä on heteet ja emit eri yksilöissä. Sen vuoksi viljelmällä tulee aina olla sekä hede- että emipensaita. Suositus on, että ainakin 10 % emipensaiden määrästä on hedepensaita. Tyrni on lisäksi tuulipölytteinen, mikä vaikuttaa pensaiden sijoitteluun ja kasvupaikkaan. Pellon täytyy olla paikassa, jossa tuuli pääsee irrottamaan siitepölyä ja kuljettamaan sen emin luotille. Tyrni kukkii varhain keväällä, ennen kuin lehdet ovat kunnolla puhjenneet. Kukat ovat 10–12 kukan ryppäinä oksan tyvessä. Kukat tulevat toisen ja kolmannen vuoden versoihin ja ne ovat pölyttymisvalmiudessa noin 10 vrk. Kukat kestävät noin – 3-4 0C:n pakkasen.

Tyrnillä on hyvin voimakas pääjuuri, joka tunkeutuu maahan noin metrin syvyyteen. Lisäksi tyrni kasvattaa vaakasuoria juuria lähelle maan pintaa, noin 5-10 cm:n syvyyteen. Näistä vaakasuorista juurista tulee kesän aikana paljon juurivesoja maan pinnalle. Viljelyssä juurivesat joudutaan poistamaan, koska tyrni on valokasvi eikä se siedä tiheää kasvustoa eikä kilpailevia rikkakasveja. Rikkakasvien torjunta onkin viljelyn työläitä vaiheita. Ennen viljelyn aloittamista kannattaa torjua hyvin etenkin monivuotiset rikkakasvit kuten juolavehna joko kesannoimalla tai kemiallisilla torjunta-aineilla. Kasvukauden aikainen rikkakasvien torjunta voidaan hoitaa riviväleistä ruohon- tai siimaleikkurilla. Riviväleihin kannattaa kylvää nurmen siemen.

Juurivesoja voidaan hyödyntää lisäyksessä, koska kasvullisesti lisätty aineisto on aina emokasvinsa kaltainen. Tosin juurivesan emopensas on tiedettävä, jotta voidaan olla varmoja sukupuolesta.

Tyrniviljelmän perustaminen aloitetaan viljelypalstan valitsemisella ja rikkakasvien hävittämisellä. Parhaiten tyrnille soveltuu loiva etelään tai länteen viettävä rinne. Maa kesannoidaan joko avokesantona muokkaamalla maata 4-6 kertaa kesässä, kemiallisena kesantona tai viherkesantona, jossa kasvukauden ajan kasvaa viherlannoituskasvi esim. apila tai sinimailanen. Syksyllä kasvusto kynnetään maahan. Toinen vaihe on viljavuusanalyysin teettäminen. Maanäytteitä otetaan 1 näyte/hehtaari 3-4 vuoden välein. Viljavuuspalvelun perustutkimuksesta saadaan tietoa maan pH:sta, maalajista ja tärkeimmistä pääravinteista. Tyrnin juurinyströissä elää symbioosissa Frankin-sukuun kuuluvia sädesienibakteereja, jotka sitovat tyrnille ilmakehän vapaata typpeä käyttökelpoiseen ammoniummuotoon. Nämä bakteerit tarvitsevat toimintaansa molybdeeniä. Sen vuoksi myös molybdeeni-pitoisuus maassa olisi hyvä tietää. Molybdeenin liukoisuuteen vaikuttaa myös maan happamuus. Maan pH:n tulisi olla 6-7 välillä. Bakteerit eivät myöskään siedä liiallista typpilannoitusta. Maalajilla ei tyrnin viljelyssä ole niinkään suuri merkitys kuin maan ravinteilla ja pH:lla, mutta parhaiten tyrni viihtyy hyvin vettä läpäisevillä maalajeilla kuten hiekka- ja multamailla. Tiivis savimaa on huono, koska kuten yleensäkin savimaat, se sitoo hyvin typpeä ja toiseksi happipitoisuus tiivistyneessä maassa on huono. Sekä juuret että tyrnin kanssa symbioosissa olevat bakteerit tarvitsevat happea toimiakseen.

Syksyllä, kun maanäytteet on otettu ja maa on kesannoitu alkaa lajikevalinta ja viljelmän perustamisen miettiminen. Lajikevalikoima tyrnillä on melko

runsas. Suomessa viljellään eniten venäläisiä lajikkeita 'Dar Katuni', 'Oranzevaja', 'Obilnaja' ja 'Zolotistaja Sibiri'. Muita viljelylajikkeita ovat kotimaiset 'Raisa' ja 'Rudolf', 'Terhi', 'Tytti' ja 'Tarmo' sekä erilaiset paikalliset luonnonkannat. Taimet kannattaa ostaa astiataimina, jolloin kasvuunlähtö on huomattavasti varmempaa kuin avojuurisilla taimilla. Tyrniä voidaan istuttaa riveihin siten, että joka kuudes pensas on hedepensas tai joka kolmanteen riviin istutetaan joka neljänneksi hedepensas. Kolmas talven aikana tehtävä asia on maan lannoituksen laskeminen, mikäli ei ole suoraan pyytänyt viljavuuspalvelusta suositusta lannoitukselle.

Keväällä aloitetaan maan kalkituksella ja lannoituksella. Maahan lisätään maanparannusaineita tarpeen mukaan ja ne muokataan tasaisesti maahan. Lisäksi alue äestetään ja painaumat tasoitetaan. Sen jälkeen merkitään istutuspaikat siten, että taimiväli on ainakin 2 m ja riviväli 3.5-4 m. Istutuskanavan syvyys ja leveys on 30-35 cm. Multa tiivistetään kevyesti taimen ympäriltä ja kastellaan 5-10 l/vettä/taimi. Istutuksen jälkeen kastellaan taimia tarvittaessa. Mikäli taimet ovat hyvin haaroittuneita, ne eivät tarvitse istutusleikkausta. Tyrniä leikataan muutenkin hyvin harvoin, vain kuolleet ja halkeilleet oksat poistetaan. Vanhempia tyrnipensaita, 7-10 vuoden ikäisiä, voidaan nuorentaa leikkauksen avulla, mutta se aiheuttaa parin vuoden tauon marjonnassa. Pensaaseen jääneet leikkausarvet hoidetaan haavanhoitoaineella, jotta viljelmällä välttyään tautiongelmalta ja arpien parantuminen nopeutuu. Kasvukausien aikana torjutaan rikkakasveja, kalkitaan, lannoitetaan ja kastellaan tarpeen mukaan.

Noin kolmen vuoden kuluttua istutuksesta saadaan ensimmäiset sadot. Pölyttynyt tyrnin emikukka alkaa muodostua kesän aikana marjaksi. Marjan muoto ja koko on suureksi osaksi lajikeominaisuus, mutta kokoon vaikuttaa mm. veden saanti. Marjat kypsyvät elo-syyskuussa, pohjoisessa voi mennä marraskuun alkuunkin. Satoa saadaan lajikkeesta ja kasvuolosuhteista riippuen 3-10 kg/pensas. Sadonkorjuu on tyrnin viljelyn työläin vaihe. Tyrnin marja on hyvin tiukasti kiinni oksissa ja se rikkoutuu hyvin herkästi. Käsien poiminnan vaihtoehtona on mehun puristaminen suoraan marjoista erityisellä puristimella. Tosin siinä marjan C-vitamiinipitoisin osa eli kuoret jäävät pensaaseen kiinni. Kolmas vaihtoehto on odottaa pakkasten tuloa ja antaa marjojen jäätyä. Sen jälkeen marjat on helppo käydä varistelemassa vaikka pensaaseen alle asetettuun lakanaan.

Tyrnin marjat pilaantuvat herkästi, joten niiden jatkohyödyntäminen täytyy tapahtua heti korjuun jälkeen. Tyrnistä tehdään eniten mehua, mutta myös hilloja ja hyytelöitä. Suomessa kasvavilla tyrneillä on C-vitamiinia noin 200 mg/100 g marjoja. Lisäksi tyrni sisältää B-, A- ja K-vitamiineja sekä flavonoideja.

Tietoiskun on koonnut Heli Pirinen

Lisätietoja: Heikkilä, M. 1996. Tyrnin viljely ja käyttö Suomessa. Satakuntaliitto, sarja A:229.

[Sulje ikkuna](#)